

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

Zobcová flétna v hudební výchově na 2. stupni ZŠ
a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií

Bakalářská práce

Autor: Pavlína Vodsed'álková
Studijní program: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: PhDr. Dana Soušková, PhD.
Oponent práce: PhDr. Helena Karnetová

Hradec Králové

2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Pavlína Vodsedálková

Studium: P20P0657

Studijní program: B0114A300055 Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Zobcová flétna v hudební výchově na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií**

Název bakalářské práce AJ: Recorder in music education at stage 2 of primary school and in lower years of multi-year grammar schools in Czechia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zaměří na možnosti využití zobcové flétny ve výuce hudební výchovy na 2. stupni ZŠ a v nižších ročnících víceletých gymnázií. Shrne teoretické poznatky o stavbě a druzích zobcové flétny a o její historii. Zařazeny budou návrhy na poslechové a instrumentální činnosti spojené se zobcovou flétnou.

HUTTER, Josef. Hudební nástroje. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

JURKOVIČ, Pavel. Živá hudba minulosti ve škole. 2. Mladé Buky: MUZIKSERVIS, 1999. ISBN 80-86233-0703.

KURFÜRST, Pavel. Hudební nástroje. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-x

Zadávací pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Dana Soušková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Helena Karnetová

Datum zadání závěrečné práce: 16.1.2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje informací.

V Hradci Králové dne 12. 7. 2022

Podpis: .....

Prohlášení:

Prohlašuji, že diplomová závěrečná práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 12. 7. 2022

Podpis studenta: .....

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce paní PhDr. Daně Souškové, PhD. za cenné rady, ochotu, vstřícnost a trpělivost. Děkuji taktéž všem učitelům, kteří se zapojili do dotazníkového šetření.

Anotace

VODSEĎÁLKOVÁ, Pavlína. *Zobcová flétna v hudební výchově na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií* Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové 2022, 48 s. Bakalářská práce.

Práce se zaměřuje na možnosti využití zobcové flétny ve výuce hudební výchovy na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií. Shrnuje teoretické poznatky o její historii, druzích a stavbě. Zařazeny jsou návrhy na poslechové a instrumentální činnosti spojené se zobcovou flétnou. Na základě dotazníkového šetření je zjišťována četnost užití zobcové flétny ve třídách s žáky staršího školního věku.

Klíčová slova: Zobcová flétna, hudební výchova, 2. stupeň ZŠ, hudební materiály

Annotation:

VODSEĎÁLKOVÁ, Pavlína. *The Recorder in music education at stage 2 of primary school and in lower years of multi-year grammar schools in Czechia*. Hradec Kralove: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2022. 48 pp. Bachelor Degree Thesis.

The thesis focuses on the possibilities of using the recorder in teaching music education in the 2nd grade of primary school and in the lower years of multi-year grammar schools. It summarizes theoretical knowledge of its history, types, and construction. Included are suggestions for listening and instrumental activities associated with the recorder. Based on the questionnaire survey, the frequency of use of the recorder in classes with pupils of older school age is ascertained.

Keywords: Recorder, music education, stage 2 of primary school, music materials

Obsah

Úvod	10
1 Využití zobcové flétny ve školách	12
1.1 Obecně	12
1.2 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií	13
1.2.1 Zobcová flétna v RVP	13
1.2.2 Zobcová flétna v učebnicích HV	14
1.2.3 Další materiály vhodné k použití ve výuce	17
1.2.4 Četnost využití zobcové flétny – dotazníkové šetření	20
2 Druhy a stavba zobcové flétny	26
3 Vznik a vývoj zobcové flétny	30
3.1 Pravěk a starověk	30
3.2 Středověk a renesance	31
3.3 Baroko	34
3.4 Klasicismus a romantismus.....	36
3.5 20. a 21. století	37
3.5.1 Současnost	39
Závěr	42
Zdroje informací	44
Literatura	44
Internetové zdroje:	46

Příloha A

Seznam skladeb doporučených k poslechu

Příloha B

Seznam skladeb doporučených k instrumentálním činnostem

Příloha C

Seznam skladeb k instrumentálním činnostem z vybraných hudebních materiálů a učebnic

Seznam zkratek

AUHV – Asociace učitelů hudební výchovy

HV – hudební výchova

MŠ – mateřská škola

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

RVP – rámcový vzdělávací program

RVP ZV – rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

VG – víceleté gymnázium

ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

Úvod

Zobcová flétna je jedním z neznámějších a nejrozšířenějších hudebních nástrojů. Děti s ní přicházejí do kontaktu často již v předškolním věku a poté se s ní aspoň okrajově setkávají po celý život. O existenci zobcové flétny ví zřejmě většina lidí, ale podrobnosti o jejím vzniku, vývoji, druzích a možnostech využití zná jen málokdo. Přitom je tento nástroj snadno ovladatelný, jeho pořizovací náklady nejsou vysoké, hra na něj pomáhá ke správnému dýchání, rozvíjí hudební schopnosti a je použitelný při rozmanitých příležitostech.

Se zobcovou flétnou jsem se poprvé setkala při skupinové výuce v mateřské škole. V pěti letech jsem začala navštěvovat ZUŠ a později na zobcovou flétnu absolvovala oba cykly. S výukou hry na zobcovou flétnu jsem se setkala také při studiu na osmiletém gymnáziu, kde však bylo po několika málo hodinách od tohoto záměru upuštěno. Osobně bych při výuce hudební výchovy na druhém stupni využívala ráda zobcové flétny pravidelně.

Tato práce mapuje postavení zobcové flétny v hudební výchově na druhém stupni základní školy a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií. Zabývá se využitím zobcové flétny na základě podnětů z učebnic HV po teoretické i praktické stránce. Učebnice jsou zde z hlediska využití tohoto nástroje analyzovány a hodnoceny. Kromě nich jsou zde popsány i některé další materiály, které je možné využít při instrumentálních činnostech nejen v hodinách povinné hudební výchovy, ale i v rámci volitelných předmětů či kroužků.

Teoretická část obsahuje informace o druzích a stavbě flétny. Je zde vysvětlen také její vznik a vývoj. K jednotlivým etapám jsou přiřazeny poslechové ukázky s odkazy na YouTube a také navrženy instrumentální činnosti. Teoretické poznatky o zobcové flétně i instrumentální činnosti s ní tak lze zařadit jako zpestření výuky dějin hudby. Informace o tomto nástroji jsou sepsány tak, aby mohly být využity při výuce – práce neobsahuje pouhá fakta, ale také zajímavosti, které žáky budou motivovat k většímu zájmu o tento nástroj.

Cílem této práce je shrnout teoretické poznatky o zobcové flétně, navrhnout poslechové a instrumentální činnosti vztahující se k jednotlivým historickým obdobím a zjistit reálný stav využívání zobcové flétny při výuce hudební výchovy na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií.

V ideálním případě tato práce poslouží jako informační zdroj a součást přípravy pro učitele, kteří by se rádi zobcovou flétnou v hudební výchově zabývali více, ale nemají k tomu dostatek inspirace.

1 Využití zobcové flétny ve školách

1.1 Obecně

V mateřské škole se zobcová flétna používá často jako prostředek k rozvinutí hudebnosti a estetického cítění. Učitelé MŠ jsou pro výuku tohoto hudebního nástroje připravováni mnohdy již na středních pedagogických školách, případně na pedagogických fakultách vysokých škol ve studijním programu Předškolní a mimoškolní pedagogika.¹ O tom, že je výuka hry na zobcovou flétnu v mateřských školách stále aktuální, svědčí i fakt, že bylo na toto téma napsáno velké množství kvalifikačních prací. Objevují se však i názory, že ne zcela odborná výuka hry na tento nástroj může být v některých ohledech spíše kontraproduktivní. Zřejmě i proto pedagogické fakulty od výuky zobcové flétny upouštějí a jako jediný nástroj ponechávají klavír, případně jiný klasický nástroj.

Situace je podobná i na prvním stupni základní školy. Pravidelně se se zobcovou flétnou setkáváme v základních uměleckých školách, kde se její výuka řadí k jednomu z nejnabízenějších hudebních oborů u nás. Často je na ni nahlíženo jako na nástroj přípravný a žáci mnohdy přecházejí na další hudební nástroje, pro které původně nebyli dostatečně fyzicky vyspělí – např. neměli dostatečnou dechovou oporu.

Za posledních dvacet let došlo k výraznému zlepšení dostupnosti studia ve hře na zobcovou flétnu na konzervatořích.² V tomto oboru se lze vzdělávat na konzervatoři v Teplicích, Plzni, Ostravě, Praze, Českých Budějovicích, Brně, Kroměříži i Opavě. Horší je to ovšem s návazností vysokoškolského studia. V současné době lze zobcovou flétnu studovat pouze na Akademii staré hudby v Brně, která spadá pod Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kde je tento program pojmenován jakožto Teorie a praxe staré hudby.³

---

¹Pedagogika, učitelství a sociální péče – edu.cz. edu.cz – *Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2020 [cit. 21.05.2022].

Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov-obory-l-a-m/75-pedagogika-ucitelstvi-a-socialni-pece/> /.

²KVAPIL, Jan. Zobcová flétna v tuzemském hudebním školství: Odborný článek. *Metodický portál RVP.cz*. 2010. [cit. 10.05.2022].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/U/8563/zobcova-fletna-v-tuzemskem-hudebnim-skolstvi.html>.

³ Teorie a provozovací praxe staré hudby | Ústav hudební vědy | Filozofická fakulta MU. *Ústav hudební vědy | Filozofická fakulta MU* [online]. Copyright © 2022 [cit. 18.05.2022].

Dostupné z: <https://music.phil.muni.cz/studijni-obory/teorie-a-provozovaci-praxe-stare-hudby>.

1.2 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií

1.2.1 Zobcová flétna v RVP

V rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání pro druhý stupeň základních škol, který je platný od září 2021, není výstup ze hry na flétnu pevně ukotven. V sekci učivo – instrumentální činnosti však můžeme nalézt, že do těchto činností patří „*nástrojová reprodukce melodií (motivků, témat, písní), hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace (jednoduché hudební formy)*“.⁴ Do této části by se hra na flétnu jistě dala zahrnout, avšak na rozdíl od instrumentálních činností pro druhé období prvního stupně, přímo vypsána není.

Hra na zobcovou flétnu se může opírat minimálně o dva očekávané výstupy:

HV-9-1-01 žák „*využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách*“.

HV-9-1-03 žák „*reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb a vytváří jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace*“.⁵

Ani po stránce teoretické není v současném RVP přímo uvedeno, že by se žáci měli učit o zobcové flétně, či o dechových nástrojích obecně. K tomu, aby splnili výstup orientace v proudu znějící hudby, jsou ovšem teoretické poznatky nezbytné. Podobně tato znalost může pomoci k zařazení hudebního díla do správného stylového období. Navíc je již v očekávaných výstupech pro první období prvního stupně uvedeno, že „*žák rozpozná v proudu hudební znějící hudby některé hudební nástroje*“.⁶

To, jestli se žáci druhého stupně a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií budou v rámci hudební výchovy učit hrát na zobcovou flétnu či o ní budou získávat teoretické informace, je plně v kompetenci školy či konkrétního učitele. Pokud je hra na zobcovou flétnu stálou součástí výuky na škole, měla by být tato skutečnost zanesena do ŠVP.

---

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s vyznačenými změnami* [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 21.3.2022].

Dostupné z: <https://revize.edu.cz/files/rvp-zv-2021-s-vyznacenyymi-zmenami.pdf>, s. 92.

⁵ Tamtéž, s. 91

⁶ Tamtéž, s. 89

1.2.2 Zobcová flétna v učebnicích HV

Jednou z nejhojněji používaných didaktických pomůcek při výuce na základních školách jsou učebnice.

Mezi nejstarší české série učebnic hudební výchovy pro 2. stupeň základní školy a víceletá gymnázia patří *Hudební výchova* Jaroslava Mihuleho.⁷ Zde se setkáme s flétnou jakožto nástrojem, který se v hodinách hudební výchovy aktivně využívá. Autor již předpokládá předchozí znalost hry, a tak publikace obsahují upravené písně pro zpěv, klavír a melodický nástroj.⁸ Některé z nich ale nejsou pro hru na zobcovou sopránovou flétnu vhodné, a to především kvůli rozsahu. V díle pro šestý ročník se na straně 16 při vysvětlování stupnic setkáme s prstoklady pro tóny c^1 – e^2 (v C dur). Až později se v učebnici objevuje i hmat tónu b^1 . Všechny tyto prstoklady jsou zobrazeny na jedné straně. Na stejném místě je taktéž zadán úkol k zapsané písničce – *Vyletěla holubička ze skály*, která se má nejprve zazpívat v podobě dvojhlasého kánonu a následně zahrát na zobcové flétny. Využití zobcové flétny je zde navrženo při výuce ronda, kdy na ní mají žáci interpretovat vymyšlenou melodii. Tento úkol i instrumentální doprovody jsou vzhledem k typu škol, pro které je učebnice určena, poměrně náročné a jsou vhodné především pro žáky, kteří jsou ve hře na zobcovou flétnu zbláhli, tj. učili se na ni již na prvním stupni ZŠ, navštěvují ZUŠ, Dům dětí a mládeže a podobně.

Teoreticky se šestý díl učebnice stručně zabývá dechovými nástroji, které dělí na žesťové a dřevěné, avšak konkrétní druhy nástrojů již dále nerozebírá. Při výčtu dřevěných dechových nástrojů dokonce zobcová flétna chybí. Podobně je tomu tak i v učebnici pro sedmý ročník, kdy jsou na konci publikace zobrazeny některé dřevěné dechové nástroje – opět bez zobcové flétny. Ani v dalších dílech se o tomto nástroji příliš nemluví. Ten je navržen jen pro hru renesančního kánonu *Na shledanou (Vale)* a zmíněn u polyfonního proudu hudby, konkrétně u J. S. Bacha a jeho *Braniborského koncertu č. 2. Třetí věta – Allegro* – tohoto koncertu je zde navržena jako jediná poslechová ukázka se zastoupením zobcové flétny.

---

⁷ MIHULE, Jaroslav. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy: [učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola]*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 8071683906.

MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha: SPN, 1993. ISBN 80-04-26493-X.

MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1994. ISBN 80-7168-172-5.

MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy a pro víceletá gymnázia*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-500-3.

⁸ Seznam instrumentálních skladeb z učebnic a dalších hudebních materiálů viz Příloha C.

Ke starším učebnicím můžeme zařadit i alternativní řadu učebnic autorů Ivany Štíbrové, Jiřího Koláře/Jindřicha Brabce a kolektivu.⁹ Tyto učebnice nakladatelství Jinan se v porovnání se všemi ostatními učebnicemi hudební výchovy pro 2. stupeň ZŠ zaobírají zobcovou flétnou nejméně. Po teoretické stránce se se zobcovou flétnou prakticky nesetkáme. V učebnici pro pátý ročník se o dřevěných dechových nástrojích můžeme informovat pouze ve dvou kvízích, v dalších dílech jsou zmínky o zobcové flétně zanedbatelné. Při výuce se s tímto nástrojem ovšem počítá. V praxi je zde zobcová flétna využita jako doprovodný nástroj v písních *Spi, Janičku, spi a Kačena divoká*. V díle určeném pro devátý ročník se doporučuje užití zobcové flétny při nácviu rytmického vícehlasu, kdy je vhodné rozlišovat jednotlivé hlasy pomocí hudební barvy.

Učebnice Alexandra Charalambidise a kolektivu autorů,¹⁰ jež je pravděpodobně nejznámější a nejpoužívanější knihou pro výuku hudební výchovy v České republice, nabízí informace o zobcové flétně pouze okrajově, a to na konci kapitoly o lidové hudbě v díle pro šestý ročník. Praktické využití flétny je na bázi dobrovolnosti. Druhý hlas pro melodický nástroj je ke zpěvu vytvořen u písně *Běží, voda běží, Pase ovčák ovce a Měsíček svítí* (tam je ovšem hlas pod rozsah zobcové sopránové flétny, a je tak určen spíše houslím). Učebnice obsahuje úseky s náměty na činnost, kde se flétna objeví např. u variací (obměna melodie při hře na flétnu) případně u tvorby partitury (zápis melodie a doprovod za pomoci Orffových nástrojů).

V díle pro sedmou třídu lze poslechnout se zobcovou flétnou najít v kapitole koncert. Jedná se zde konkrétně o Bachův *2. Braniborský koncert F dur*, kde je

---

⁹ KOLÁŘ Jiří a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 1. vydání, Úvaly: Jinan, 1995.

KOLÁŘ Jiří a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 1. vydání, Úvaly: Jinan, 1997.

BRABEC, Jindřich. *Hudební výchova pro 7. ročník*. Úvaly: Jinan, 1996.

BRABEC, Jindřich a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. Úvaly: Jinan, 1994.

BRABEC, Jindřich. *Hudební výchova: pro 9. ročník základní školy*. 1. vydání. Úvaly: Jinan, 1997.

¹⁰ CHARALAMBIDIS, Alexandr a Hurník LUKÁŠ. *Hudební výchova: pro 6. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2013. ISBN 80-7235-296-2.

CHARALAMBIDIS, Alexandr a Hurník LUKÁŠ. *Hudební výchova: pro 7. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2005. ISBN 80-7235-297-0.

CHARALAMBIDIS, Alexandr a Hurník LUKÁŠ. *Hudební výchova: pro 8. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2005. ISBN 80-7235-298-9.

CHARALAMBIDIS, Alexandr a Hurník LUKÁŠ. *Hudební výchova: pro 9. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2011. ISBN 80-7235-310-1.

zobcová flétna společně s trubkou, hobojem a houslemi prezentována jako součást concertina. V dalším díle učebnice je o tomto nástroji zmínka při výkladu baroka a obsazení barokního orchestru. Konkrétní hudební ukázka se zastoupením flétny tu tentokrát chybí. V posledním díle již o zobcové flétně nenajdeme nic.

Nejnovější a z pohledu zaměřeného na zobcovou flétnu nejpropracovanější učebnici hudební výchovy vytvořili autoři Jakub Šedivý a Lucie Rohlíková.¹¹ V této publikaci se žáci seznamují teoreticky se zobcovou flétnou jakožto se zástupcem dechových nástrojů dřevěných. Je zde vysvětlen princip, jak délka nástroje ovlivňuje výšku tónů. Kniha nabízí i velmi stručný popis vývoje tohoto nástroje a za pomoci obrázků jsou pojmenovány jednotlivé typy zobcové flétny. Informace o zobcové flétně nejsou nikterak vyčerpávající, avšak vzhledem k věku žáků zcela dostačující. K tomuto tématu je zde připojen úkol, kdy mají žáci na základě zhlédnutí videa zjistit, který typ zobcových fléten na nahrávce není zastoupen. Jako ukázka je zvolena skladba Johna Dowlanda *The Earle of Essex Galiard* v provedení hudebního souboru The Royal Wind Music. Tato ukázka je vhodně zvolena, neboť díky velkému počtu nástrojů a nezvyklým velikostem fléten zaujme nejen akusticky, ale také vizuálně.

V kapitole *Umění souhry* nalezneme podkapitolu *Učíme se hrát na zobcovou flétnu*, kde se dozvídáme o základní stavbě flétny – hlavice, střední a spodní díl – a to, že je zobcová flétna významnou rehabilitační pomůckou. Metodicky se zde začíná správným nasazením/vyslovováním tónu a správným vložením zobce do úst. Poté se žáci pokoušejí hrát na hlavici dle notového zápisu jednoduchý rytmus. Následně ho provádí i jako rytmický kánon. Dále se již pracuje s celou zobcovou flétnou a žáci se učí zahrát první tři tóny – h^1 , a^1 a g^1 , k čemuž se pojí různé úkoly k procvičení. Se třemi tóny již žáci zkouší zahrát začátek písně *Stará archa*, kterou si pak mohou, za opory přiloženého zpěvníku, zazpívat. K těmto třem tónům se pak přidávají ještě další dva – c^2 a d^2 , které jsou zde označovány jako nejjednodušší. Ke hře je vybrán začátek písničky *Není nutno* a melodie z *Ódy na radost*.

---

¹¹ ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 9788072389018.

Nakonec je zde graficky zvýrazněn prstoklad všech hmatů zobcové sopránové flétny v rozsahu c^1-e^2 (ve stupnici C dur). Veškerá technika hry na zobcovou flétnu je popsána na dvou stranách učebnice. Ve specializovaných učebnicích hry na zobcovou flétnu je této problematice věnováno nesrovnatelně více prostoru, avšak vzhledem k typu učebnice a porovnáním s ostatními učebnicemi HV je toto pro základní orientaci ve hře na zobcovou flétnu a motivaci žáků jistě dostačující.

Jedním z dalších úkolů je naučit se na flétnu zahrát dle notového zápisu píseň *Červená se line záře*. Později si ji žáci mohou zkusit zahrát jako vícehlas, přesněji jako kánon, který může mít až 4 hlasy.

Výhodou této knihy je, že je rozšířena o učebnici interaktivní, která obsahuje audionahrávky a další cvičení. Dále k ní vyšel zpěvník, jenž je stejně jako seznam poslechových skladeb s odkazy po přihlášení zdarma ke stažení v internetovém obchodě nakladatelství Fraus. Je však škoda, že právě u písně *Červená se line záře*, která je v učebnici zapsána v G dur (bez akordů) a je pro hru na flétnu vhodná, nenajdeme ve zpěvníku shodný zápis. Učebnice sice na píseň odkazuje, ovšem ve zpěvníku je zapsána v E dur a pro sopránovou zobcovou flétnu je tak již mimo rozsah.

Zobcová flétna je letmo zmiňována i v jiných kapitolách učebnice, např. při výuce o vlastnostech tónu a při práci se zápisy hudebních ukázek, kdy jsou žáci vyzýváni k tomu, aby si je zahráli právě na flétnu.

Seznam ukázek k poslechovým aktivitám se zastoupením zobcové flétny:

- Žalman a spol.: *Divokej horskej tymián*¹²
- John Dowland: *The Earle of Essex Galiard* (hraje The Royal Wind Music)¹³
- ukázka hry na zobcovou flétnu (improvizace) + tón c^1
- Jaroslav Uhlíř a Zdeněk Svěrák: Předehra k písni *Není nutno*

1.2.3 Další materiály vhodné k použití ve výuce

Kromě učebnic hudební výchovy, vznikly i další publikace, které obsahují notové materiály s party pro zobcovou flétnu. Většinou se jedná o úpravy lidových

---

¹² Učebnice nabízí odkazy na poslechy - <http://www.youtube.com/watch?v=gWhZOFxfVc>

¹³ <http://www.youtube.com/watch?v=WXkRgUvY6PM>

písni či skladeb tzv. vážné hudby. Vzhledem k vyšší náročnosti flétnových hlasů jsou tyto úpravy vhodnější do tříd, kde je více zdatných hudebníků nebo do hodin volitelné hudební výchovy.

Příkladem takové publikace je kniha *Hudební nástroje ve škole* Pavla Jurkoviče.¹⁴ Cílem autora bylo, aby se do hry na hudební nástroje mohly zapojit všechny děti. Využívá pro to nástroje orffovského instrumentáře, do kterého zařazuje i zobcovou flétnu. V notové příloze najdeme v oddíle *Zlatá brána* úpravy lidových písní s instrumentálním doprovodem a písně na verše českých básníků v části *Ráj domova*. Skladby jsou různě náročné a s pestrým nástrojovým obsazením. Někdy je využito jen zpěvu, flétny a metalofonu, jindy se přidávají různé bicí nástroje, ale také housle či klavír.

Se zobcovou flétnou pracuje i Jaroslav Herden v učebnici *My pozor dáme a nejen posloucháme*,¹⁵ kde je pro školní kapelu či orchestr v šesté kapitole nabízeno 20 úprav skladeb¹⁶, které se vztahují k učivu dějin hudby. Na straně 61 se žáci dozvídají, jak na zobcovou flétnu zahrát tóny v rozsahu a^1-e^2 (C dur). Poté mají za úkol hrát vlastní melodie podle předem stanoveného rytmického zápisu. Nakonec tři sólisté hrají na základě uvedených tónů motiv z Dvořákovy *Sonatiny G dur*. Zbytek třídy sólisty rytmicky doprovází. Jen o dvě stránky dál je zapsán sextet *Sousedské* Jaroslava Herdena, kde první dva hlasy patří právě flétnám. Stejný autor zapsal i další skladbu s názvem *Písnička pro tři zobcové flétny*. Najdeme zde i notový zápis melodie z Dvořákovy *Rusalky*, a to hned dvakrát – jednou v jednohlasé podobě a podruhé v úpravě pro tři flétny a violoncello, případně keyboard.

K poslechovým aktivitám je zde vybrána *Canzona* Phillipa de Monte v podání Jiřího Stivína, jež ji postupně nahrál na jednu sopránovou, dvě altové a jednu tenorovou zobcovou flétnu.

Seznam ukázek k poslechovým aktivitám se zastoupením zobcové flétny:

- Phillippe de Monte – *Canzona*
- Michael Praetorius – *32 Ballet des coqs*

Učebnice motivuje k dalším poslechům a aktivitám spojeným se zobcovou flétnou.

---

¹⁴ JURKOVIČ, Pavel. *Hudební nástroje ve škole*. Praha: Muzikservis, [2000]. ISBN 98-580607-12.

¹⁵ HERDEN, Jaroslav. *My pozor dáme a nejen posloucháme: posloucháme hudbu se žáky 2. stupně ZŠ a nižších ročníků osmiletých gymnázií*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1997. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 8071830879.

¹⁶ Viz Příloha C.

Zajímavou publikaci sepsal taktéž Miroslav Střelák – *Sólo pro všechny I, Lidové písně*.¹⁷ Tento sešit obsahuje 25 úprav známých i méně známých písní, které až na výjimky obsahují part pro zobcovou flétnu, případně pro jiný melodický nástroj, který lze však flétnou nahradit. Všechny úpravy obsahují part pro zpěv a klavír, navíc jsou doplněny o akordické značky. U většiny najdeme také již zmiňovanou zobcovou flétnu, v některých případech i dvě. Mnoho úprav obsahuje i jiné klasické nástroje jako housle, violu, violoncello, kontrabas, kytaru či nástroje Orffova instrumentáře – a to jak určité výšky (xylofon, zvonkohra, metalofon, dětské tympány), tak výšky neurčité (malý buben, tamburína, triangl, dřevěný blok, činely, rolničky nebo zvoneček).

Knihla byla schválena MŠMT ČR jako učebnice pro ZŠ a ZUŠ. Její výhodou bezpochyby je, že doprovody zní komplexně i v případě, že nejsou využity všechny nástroje, pro které autor zapsal part. Díky tomu, že jsou doprovody rozmanité obtížnosti, mohou být při výuce hudební výchovy aktivní všichni žáci – mohou zpívat, doprovázet na rytmické nástroje nebo se dokonce zapojit hrou na melodický nástroj a písničku tak barevně obohatit. Pro ZUŠ je to pak ideální materiál pro první setkání s komorní hrou. Největší překážkou ve využití této publikace je, že je velmi obtížně dostupná.

---

¹⁷ STŘELÁK, Miroslav. *Sólo pro všechny I.: Lidové písně*. 1. vydání Praha: McPrint Praha, 1995. ISBN 80-902003-0-3.

1.2.4 Četnost využití zobcové flétny – dotazníkové šetření

Pomocí dotazníku vytvořeného v aplikaci Microsoft Forms jsem zjišťovala míru využití zobcové flétny v hodinách hudební výchovy na druhém stupni základních škol a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií. Dotazník jsem respondentům podávala pouze v elektronické podobě. Nejprve jsem respondenty oslovovala prostřednictvím skupin na Facebooku – *NÁPADOVNÍK pro hudební výchovu (AUHV)*, která je oficiální skupinou Asociace učitelů hudební výchovy a v současné době čítá 2,9 tisíc členů a *Učitelé +*, která momentálně sdružuje 23 tisíc členů. Dále jsem posílala emaily s prosbou o vyplnění dotazníku do elektronických schránek konkrétních učitelů – celkem 59. Tento postup se však ukázal jako poměrně neefektivní, jelikož bylo velmi náročné vyhledat informace o tom, kteří učitelé na dané škole vyučují HV. Jména učitelů i s aprobacemi na svých webových stránkách příliš škol neuvádí. Také je možné, že učitelé používají spíše jiný komunikační kanál než email – např. Bakaláři, MS Teams apod. V úvahu беру také to, že některé zprávy mohly spadnout do složky spam. Z těchto důvodů jsem poslala další prosby o vyplnění dotazníků na adresy kanceláří a ředitelů škol – celkem 73. I přes velký počet oslovených respondentů byla návratnost dotazníků velmi nízká. Celkem se podařilo získat 48 odpovědí.

V rámci šetření jsem se příliš nezaobírala popisem respondenta, jelikož jsem ho nepovažovala vzhledem k tématu za stěžejní. Oslovení lidé jsou učiteli hudební výchovy na 2. stupni základní školy či na víceletém gymnáziu. Ptala jsem se na místo působení a odbornost vzhledem k výuce hudební výchovy. Dále jsem se zaměřila na využití zobcové flétny v povinných i nepovinných hudebních výchovách, použití hudebních materiálů a učebnic a v neposlední řadě na vlastní názor na výuku zobcové flétny v základním vzdělávání. Dotazník obsahuje celkem 15 otázek a pokynů, které se otevírají na základě předchozích odpovědí, a tak jich každý dotázaný zodpovídal různý počet. 13 otázek bylo uzavřených, přičemž 4 z nich obsahovaly možnost „Jiné“ a nabízely příležitost k vyjádření vlastního názoru, případně k upřesnění odpovědi. Ve formě otevřených odpovědí vyplňovali učitelé místo působiště a vlastní názor k tématu.

Ačkoliv není počet respondentů nikterak vysoký, podařilo se sebrat data z různých míst České republiky – Praha (Hlavní město Praha, Brandýs nad Labem), Středočeský kraj (Vlašim, Mělník, Kutná hora, Čáslav), Jihočeský kraj (Dunajovice), Plzeňský kraj (Plzeň), Karlovarský kraj (Dobruška), Ústecký kraj

(Lovosice, Kostřany, Teplice, Ústěck), Liberecký kraj (Liberec, Jablonec nad Nisou, Vysoké nad Jizerou), Královéhradecký kraj (Hradec Králové, Náchod, Lázně Bělohrad), Pardubický kraj (Skuteč, Polička), Jihomoravský kraj (Znojmo, Hodonín, Brno, Židlochovice), Olomoucký kraj (Olomouc, Mohelnice, Lipník nad Bečvou), Moravskoslezský kraj (Svinov, Ostrava, Ostrava – Poruba, Nýdek, Frenštát pod Radhoštěm), Zlínský kraj (Buchlovice, Kroměříž). Kromě kraje Vysočina jsem získala odpovědi učitelů ze všech krajů České republiky. Celkem se do šetření zapojilo 9 škol gymnaziálního typu, 28 škol základních, 7 respondentů typ školy neuvedlo a ve 4 případech odpovídalo z jedné školy více učitelů. Pouze 3 školy jsou považovány za ZŠ s rozšířenou výukou hudební výchovy, a tak bude tento fakt v dalším vyhodnocování zanedbán.

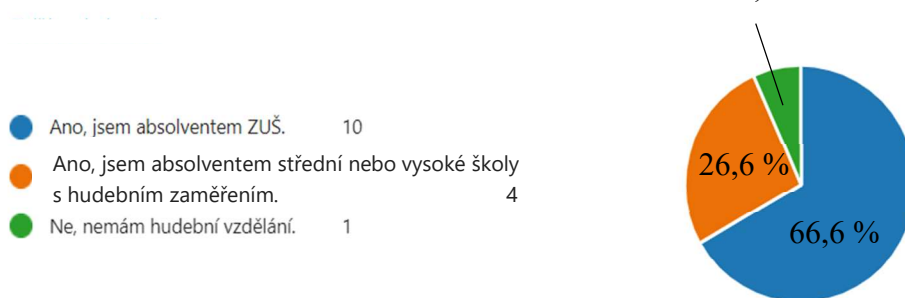
Dobrou zprávou pro výuku hudební výchovy je, že z výsledku šetření vyplývá, že většina učitelů HV je ve svém předmětu aprobovaná. Celkem se takto vyjádřilo 69 % respondentů. Avšak i učitelé neaprobovaní (31 %) jsou v naprosté většině hudebně vzdělanými pedagogy, a to zejména na úrovni základní umělecké školy. Pouze jeden z dotázaných nedisponuje žádným hudebním vzděláním. Z odpovědí je také patrné, že neaprobovaní učitelé působí více na základních školách nežli na gymnáziích. Kvalifikovanost učitelů ani typ školy se však výrazně neodráží do dalších zkoumaných oblastí.

2. Jste aprobovaným učitelem předmětu hudební výchova?

Obrázek 1 Podíl aprobovaných a neaprobovaných učitelů hudební výchovy na 2. st. ZŠ a v odpovídajících ročnících VG

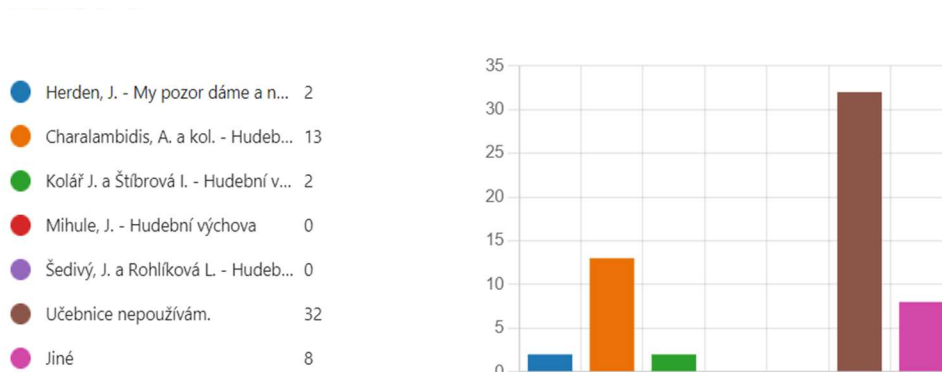
3. Máte nějaké hudební vzdělání?

Obrázek 2 Hudební vzdělanost u neaprobovaných učitelů HV

Učebnice v hodinách hudební výchovy nepoužívá 66 % dotázaných. Z odpovědí vyplývá, že učitelé raději čerpají z jiných materiálů. To může být dáno tím, že většina nabízených učebnic je zastaralá a příliš zaměřená na teorii. V rámci základního vzdělávání není na hudební výchovu kladen tak velký důraz jako na ostatní předměty, a tak není používání učebnic samozřejmostí. Učitelé raději pojmají hudební výchovu více prakticky a s dětmi zpívají, hrají a poslouchají bez opory učebnic. 27 % dotázaných používá k výuce HV učebnici A. Charalambidise a kol. Méně se využívají učebnice J. Koláře a I. Štíbrové nebo J. Herdena. Velmi okrajově se využívají digitální učebnice a programy: J. Šedivý a L. Rohlíková – digitální učebnice HV pro 6. a 7. ročník ZŠ a online učebnice *Eurodidact*.¹⁸

4. Které učebnice používáte při hodinách HV? (možno označit více odpovědí)

Obrázek 3 Využití učebnic v hodinách HV

Do hodin hudební výchovy zapojuje zobcovou flétnu 31 % dotázaných. Nejčastěji se o hru na flétnu pokoušejí všichni žáci. Tuto odpověď volili častěji

¹⁸ Nejedná se o klasickou učebnici HV, ale o výukový program. Pro jeho použití je třeba zakoupit licenci.

učitelé na gymnáziích. Na těchto typech škol bývá hudební výchova často vyučována v menších skupinách, a tak je výuka hry na hudební nástroj snadnější. K výuce hry na flétnu učitelé používají různé materiály – např. *Školu hry na zobcovou sopránovou flétnu* L. Daniela, *Základy hry na sopránovou zobcovou flétnu* M. Klementa, výběr ze zpěvníků *Já písnička* apod. Kromě lidových a umělých písní se žáci učí úryvky melodií ze skladeb tzv. vážné hudby. Z odpovědí také vyplývá, že žáci nehrají vždy podle not, ale učí se hrát pouze doprovodné tóny a jednoduché melodie na základě odposlechu a opakování po učiteli. V šesti případech učitelé využívají schopností žáků, kteří se na zobcovou flétnu učí hrát na ZUŠ, v DDM apod. Využití hudebního nástroje hodinu hudební výchovy oživí, a navíc dochází k propojení dovedností naučených na ZŠ a ZUŠ. S minimální četností je zobcová flétna využívána pouze učitelem. Na rozdíl například od houslí je takovéto použití flétny komplikované, a to zejména proto, že se jedná o melodický nástroj a doprovody ke zpěvu se na něj interpretují obtížně. Zároveň při jeho užití nelze mluvit a korigovat žáky.

V 69 % není zobcová flétna v hodinách hudební výchovy používána. Jako nejčastější důvody byly učiteli uvedeny: nezájem žáků (45 %), přesvědčení o nedůležitosti hry na zobcovou flétnu v základním vzdělávání (39,4 %), nedostatek času, málo hodin HV (36,4 %), neznalost hry/nedostatečná kompetentnost učitele (30 %) a nedostatečná opora v učebnicích (6 %). Mezi odpověďmi se objevovaly i další důvody, např. neochota žáků nosit do školy vlastní nástroj; při výuce se používají jiné hudební nástroje; finanční náročnost a neochota školy koupit zobcové flétny atp. Problematicky se jeví také velký počet dětí ve třídě. Někteří pedagogové si dovedou představit výuku hry na zobcovou flétnu v odpoledních (dobrovolných) hodinách či s menším počtem žáků.

10. Využíváte v hodinách povinné hudební výchovy zobcovou flétnu?

Obrázek 4 Využití zobcové flétny v hodinách povinné hudební výchovy

Na šesti školách, kde se v hodinách povinné hudební výchovy hra na zobcovou flétnu nevyužívá, a jedné, kde na ni hraje jen učitel, mají žáci možnost navštěvovat školou organizovaný kroužek hry na zobcovou flétnu. V jednom dalším případě je školou organizován kroužek instrumentálního souboru, do kterého se žáci hrající na zobcovou flétnu mohou zapojit. Z výsledků šetření vyplývá, že možnost uplatnění hry na zobcovou flétnu či její výuka je nabízena žákům 2. stupně základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií ve 45,8 % případů.

Pevné ukotvení hry na zobcovou flétnu v RVP ZV by většina (81 %) respondentů neuvítala. Pro ukotvení bylo 14,6 % učitelů. Ostatní se jednoznačně nevyjádřili. Někteří by toto zařazení považovali za vhodné, ovšem poznamenávají, že ve školách k tomu momentálně chybí vhodné vybavení nebo se necítí dostatečně kompetentní.

Obrázek 5 Postoje učitelů k ukotvení hry na zobcovou flétnu do RVP ZV

Třetina dotázaných se k tématu ještě dále vyjádřila. Z odpovědí pedagogů je patrné, že se názory na využití flétny v hodinách hudební výchovy značně liší. Jedna skupina se přiklání k tomu, že by se výuka melodického nástroje měla přenechat odborníkům ZUŠ. Obávají se, že výuka zobcové flétny vedena amatéry může být spíše kontraproduktivní a pokud se chce někdo učit hrát na hudební nástroj, měl by to dělat pod odborným vedením při individuální výuce.

Možnost / povinnost vzdělání ve hře na zobcovou flétnu mají studenti v oborech předškolní pedagogiky a učitelství pro 1. stupeň ZŠ, ale v učitelství HV pro 2. stupeň škol tato možnost chybí.¹⁹ Na Hudební katedře Univerzity Hradec Králové dokonce není u přijímacích zkoušek hra na zobcovou flétnu²⁰, na rozdíl od

¹⁹ na Univerzitě Hradec Králové

²⁰ Zkoušku také není možné konat ze hry na bicí nástroje a keyboard.

jiných nástrojů, v současné době povolena.²¹ Vzhledem k tomu, že jsou pedagogové MŠ a prvního stupně v tomto ohledu vzdělávání a na téma využití zobcové flétny u mladších dětí v hlavním vzdělávacím proudu vzniklo již několik kvalifikačních prací, předpokládám, že se zobcová flétna v nižších stupních vzdělávání využívá častěji. Jedna z respondentek dokonce uvádí, že na její škole vyučují hru na zobcovou flétnu vybrané učitelky na prvním stupni, ale z jejich ostatních odpovědí je patrné, že ona na druhém stupni již zobcovou flétnu neučí a škola nenabízí žádnou alternativu v podobě kroužku či volitelného předmětu.

Další část respondentů vnímá výuku zobcové flétny jako problematickou, ale nestaví se k ní přímo kriticky. K realizaci jim chybí čas i možnosti – velký počet žáků ve třídě, nedostatečná motivace žáků ke hře apod. Kvůli snížené kázni si někteří pedagogové nedovedou představit s výukou hry na zobcovou flétnu s dětmi tohoto věku teprve začít. Ovšem kdyby žáci začali hrát již na prvním stupni, případně v ZUŠ, využití v HV by se nebránili.

Menší část dotázaných se vyjadřuje k využití flétny kladně a přála by si, aby byla ukotvena v RVP. Na jedné z dotázaných škol je přímo zapsána ve školním vzdělávacím programu pro primu a sekundu. V dalších ročnících je již volba na učiteli. Díky zapojení flétny dává smysl výuka notopisu, kdy si žáci mohou zapsaný tón okamžitě přehrát a získat tak přesnou tónovou představu. Později jsou získané dovednosti využity k tomu, aby žáci mohli hrát úryvky známých melodií apod. Respondentka také uvádí, že mnoho žáků navštěvuje ZUŠ a dochází tak k vzájemné inspiraci. I přesto, že se v tomto případě jedná o víceleté gymnázium a lze tedy předpokládat, že žáci navštěvovali první stupeň na různých základních školách, je v odpovědi uvedeno, že většina žáků hru na flétnu zvládá a práce s nimi je pěkná. Hra na flétnu je obtížná jen pro několik málo žáků.

---

²¹ Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání – Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové* [online]. Copyright © [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/pedagogicka-fakulta/prijimaci-zkousky/studijni-programy/hudebni-kultura-se-zamerenim-na-vzdelavani-2>.

2 Druhy a stavba zobcové flétny

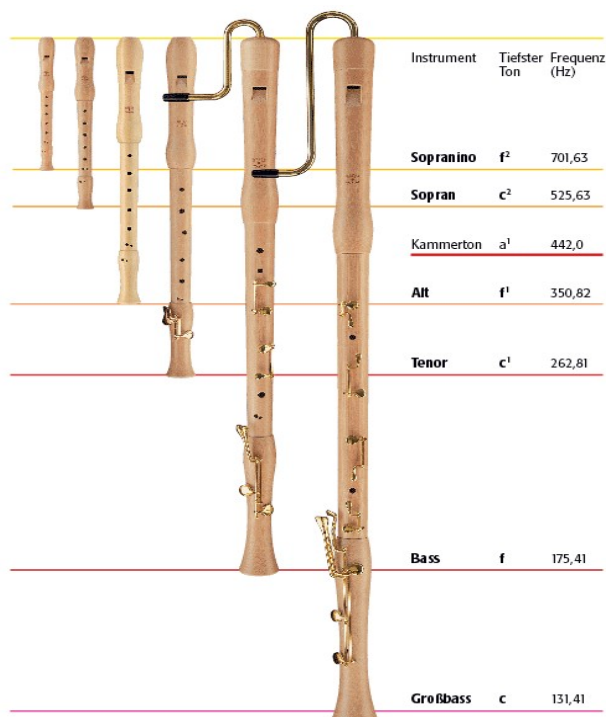
Zobcová flétna se vyrábí ve více variantách. Ty se od sebe odlišují zejména svou velikostí, ale také materiálem, ze kterého jsou zhotovovány. Jedná se zejména o dřevo a plast. Dřevěné flétny jsou kvalitnější, mají příjemnější tón, ale vyžadují důkladnější údržbu. Pořizovací cena je poměrně vysoká a pohybuje se v řádu desítek tisíc korun. Umělohmotné flétny jsou o poznání levnější a pořídit se dají za nižší stovky korun. Jejich tón sice není tak kvalitní, na druhou stranu však není třeba o nástroj speciálně pečovat. Při změně teploty či vlhkosti vzduchu nástroj oproti dřevěným typům kolísá intonačně méně.²² Z těchto důvodů jsou plastové nástroje často využívány na různých typech škol – zejména při výuce začátečníků.²³

Na základě rozličných rozměrů nástroje a ladění se klasické zobcové flétny zařazují do tzv. flétnových rodin. Za základní členy této rodiny se považují flétny: sopraninová (laděná *in F*), sopránová (*in C*), altová (*in F*), tenorová (*in C*) a basová (*in F*). Existují ovšem i další typy fléten – např. malá sopraninová (*in C*) či kontrabasová (*in C*).²⁴ S těmito nástroji se můžeme setkat především ve flétnových souborech, neboť se v sólových skladbách kvůli malému tónovému rozsahu a nepříliš dobré odezvě často neuplatňují. V sólové i komorní hře se setkáme nejčastěji se zobcovými flétnami sopránovou a altovou.

---

²² KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.

²³ The Recorder: It's an Instrument, Not a Toy. *Yamaha Music* - [online]. Copyright © 2021 Yamaha Corporation of America and Yamaha Corporation. All rights reserved. [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://hub.yamaha.com/winds/w-history/the-recorder-its-an-instrument-not-a-toy/>.

Obrázek 6 Rodina zobcových fléten – poměr velikostí, nejhlubší tón a jeho frekvence²⁵

Sopránová zobcová flétna je neznámějším zástupcem rodiny zobcových fléten. Pro svou přiměřenou velikost, nízkou cenu, snadnou ovladatelnost²⁶ a rychlou odezvu se často využívá ve výuce v mateřských, základních, základních uměleckých školách, ale i na středních a vysokých školách pedagogických. Často je také využívána jako přípravný hudební nástroj. Pro větší atraktivnost se v dnešní době tyto nástroje prodávají ve více barevných variantách – tedy nejen v barvách dřeva, ale i v podobě růžových či modrých umělohmotných modelů. Rozsah sopranové zobcové flétny se teoreticky udává mezi tóny c^2 a g^4 , ovšem typicky se používá do tónu c^4 . Rozsah a kvalita tónů jsou ovlivněny nejen kvalitou nástroje, ale i hudební vyspělostí hráče. Notace pro sopranovou flétnu se zapisuje o oktávu níž, než zní. Někdy je tato skutečnost poznamenána malou osmičkou na začátku osnovy.

Altová flétna se od sopranové odlišuje již na první pohled tím, že je přibližně o polovinu delší. Jedná se o takzvaný „f-nástroj“, jehož nejhlubším tónem je f^4 .

²⁵Die Blockflöte – Wissenswertes zum Instrument | Reisser Musik. *Reisser Musik* [online]. [cit. 10.5.2022].

Dostupné z: <https://www.reisser-musik.de/blog/ratgeber/die-blockfloete-wissenswertes-zum-instrument/>.

²⁶ DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopranovou zobcovou flétnu 2*. 1. Praha: Panton/Schott Music, 1991. ISBN 80-7039-151-0.

Hráč, který je zvyklý hrát na sopránovou flétnu, musí při hře na flétnu altovou transponovat, aby zazněla požadovaná výška tónu. Rozsah se udává od f^1 po c^4 , ovšem reálně je opět o něco menší. Pokud se žák začíná učit hrát na flétnu v pozdějším věku, je preferována právě altová flétna. Jejimi výhodami jsou přiměřená velikost, velký rozsah a pestré zvukové možnosti. Part pro altovou zobcovou flétnu je v notách zapsán ve znějící výšce.

Tenorová a basová flétna se na rozdíl od menších variant využívají častěji v hudebních souborech než při interpretaci sólových skladeb. Ceny těchto nástrojů jsou vzhledem k množství použitého materiálu a časové náročnosti výroby dražší. Pokud tenorová flétna není opatřena klapkami, je vzdálenost otvorů pro prsty pro dětskou ruku příliš velká. Pro tyto flétny je třeba i větší dechová opora, a tak nejsou pro začátečníky příliš vhodné. Některé modely těchto velikostí jsou opatřeny „esem“, jelikož by jinak disponovaly širokým zobcem. Tenorová i basová flétna se vyrábí ve variantách s esem i bez něj. U velké basové flétny a dalších hlubokých nástrojů už není hra bez esa možná.

Mezi speciální druhy zobcové flétny můžeme zařadit i ty, které lze ovládat pouze jednou rukou. V angličtině se takto upravená flétna označuje jako „One-handed recorder“. Začala se vyrábět ve dvacátém století jako nástroj pro ty, kteří mohou ovládat pouze jednu ruku. Korpus pak disponuje podobnou mechanikou jako například příčná flétna.²⁷

Obrázek 7 Jednoruční/adaptivní altová flétna²⁸

Dnešní zobcové flétny se skládají ze tří částí – hlavice, středního dílu (těla, korpusu) a nožky (spodní díl). Tón vzniká v hlavici zobcovitého tvaru, kdy se

²⁷Dolmetsch Online – Gold Series Recorders. *Dolmetsch Online* [online]. Copyright © Dolmetsch Organisation 2000 [cit. 19.05.2022].

Dostupné z: <https://www.dolmetsch.com/goldseriesrecorders.htm>

²⁸Playing with One Hand/Adaptive Recorders - American Recorder Society. *American Recorder Society* [online]. Copyright © [cit. 19.06.2022].

Dostupné z: https://americanrecorder.org/playing_with_one_hand_adaptive.php.

vzduch vhání do nástroje štěrbinou (labium), a poté se rozrazí o hranu (špalíček). Výška tónu se koriguje nejen dechem, ale zejména ucpáváním a odkrýváním otvorů ve středním a spodním dílu. V korpusu je vyvrtáno 7 dírek na horní straně a jedna, palcová, na straně spodní. Na nožce bývají zpravidla 2 dírky, které se zakrývají malíčkem pravé ruky.²⁹

Obrázek 8 Části zobcové flétny³⁰

²⁹ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.

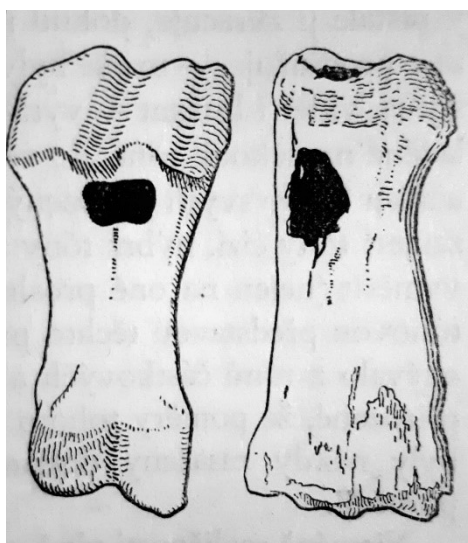
³⁰ Jak vybrat zobcovou flétnu – TopMuzika magazin. *Specialista na hudbu* [online]. Copyright © 2020 TopMuzika.cz [cit. 24.06.2022].

Dostupné z: <https://www.topmuzika.cz/magazin/jak-vybrat-zobcovou-fletnu/>.

3 Vznik a vývoj zobcové flétny

3.1 Pravěk a starověk

Flétny a píšťaly patří mezi nejstarší hudební nástroje vůbec. Podle historických nálezů se začátek jejich existence datuje do období pravěku, a tak nelze jejich počátky zcela jasně postihnout.³¹ Doposud nejstaršími objevenými píšťalami, jejichž stáří se odhaduje na více než 9000 let, jsou nástroje nalezené v čínské provincii Che-nan.³² Jednalo se o kostěné píšťaly, které byly pro nejstarší období vývoje lidstva typické. Výrobním materiálem nebyly pouze zvířecí, ptačí či lidské kosti, ale používal se i rostlinný materiál, zejména rákos. Ačkoliv se rostlinné flétny prakticky nedochovaly, předpokládá se, že se hojně vyráběly. S rostlinným materiálem se snadněji pracovalo a bylo možné vytvářet nástroje rozličné délky. Velmi brzy se začaly objevovat dva flétnové typy, přičemž nejdříve vznikly nástroje podélné (štěrbínovité), do kterých se vzduch vháněl přímo dovnitř a vzápětí i flétny příčného typu, kdy se proud vzduchu hnal na hranu otvoru nástroje zevně.³³

Obrázek 9 Kostěné píšťaly příčného a štěrbinového typu³⁴

³¹ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-x.

³² Geschichte der Blockflöte – Schott Music. *Noten und Aufführungsmaterial online bestellen* | Schott Music [online]. Copyright © Schott Music GmbH [cit. 18.05.2022].

Dostupné z: <https://de.schott-music.com/blockfloete-lernen/instrument/geschichte>

³³ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

³⁴ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý., s. 41.

Pravěké flétny byly jednoduché a zpočátku na ně bylo možné zahrát jen jeden tón s přefouknutím do oktávy. Tónové rozmanitosti se dosahovalo použitím velkého počtu různě dlouhých nástrojů. Až s objevem, že délka nástroje a vyřezávání otvorů ovlivňuje výšku tónu, začaly vznikat nástroje vícetónové.³⁵ V době počátku křesťanství se flétny stávají součástí instrumentáře lidové hudby, dále se vyvíjí, zvětšuje se jejich tónový rozsah a vznikají i nástroje syringového typu.³⁶

3.2 Středověk a renesance

Ve středověku byla podélná flétna stále jednodílná. Nejčastěji se zhotovovala ze dřeva a měla cylindrický tvar, který se stával mírně kónickým. Díky své stavbě získala specifické zvukové vlastnosti, čímž si vysloužila svůj název *flauto dolce*, který je dodnes italským označením tohoto nástroje.³⁷ Dokladem o její existenci jsou středověké malby, díky nimž máme relativně přesnou představu o její podobě. Na své důležitosti získala podélná flétna v období renesance, kdy dechové nástroje procházely značným vývojem. V této době se staly flétny velmi rozšířenými nástroji a vznikaly až ve dvanáctičlenných velikostních rodinách.³⁸ Oproti flétnám z jiných období se odlišují zejména dvěma otvory pro malíček, které byly na rozdíl od dnešních moderních fléten, daleko od sebe. Toto rozložení umožňovalo hudebníkovi, v případě potřeby, hrát levou rukou vespod. Druhý nepoužívaný otvor se ucpával voskem.³⁹ Do šestnáctého století se na zobcové flétny hrály pravděpodobně převážně přepisy původně vokálních partů. Kromě toho se používaly pro zdvojování pěveckých hlasů, podle kterých byly také

---

³⁵ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

³⁶ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

³⁷ Geschichte der Blockflöte – Schott Music. *Noten und Aufführungsmaterial online bestellen | Schott Music* [online]. Copyright © Schott Music GmbH [cit. 18.05.2022].

Dostupné z: <https://de.schott-music.com/blockfloete-lernen/instrument/geschichte>

³⁸ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-x.

³⁹ VÁVROVÁ, Jana. *Rozdílné přístupy k zobcové flétně v základním uměleckém školství a osobnost Jiřího Hylmara* [online]. Brno, 2017 [cit. 16.6.2022]

Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/qd18u/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Robert HUGO.

pojmenovány.⁴⁰ Později, díky schopnosti rychle měnit tóny i v rozměrných skocích a obratech, se flétny využívaly v tancích.

Obrázek 10 Detail z obrazu Perre Serra, *Virgin and Child*; 1385⁴¹

Hudební ukázky pro poslechové činnosti:⁴²

- *Saltarello*⁴³

Jedná se o středně rychlý italský středověký tanec, pro který jsou charakteristické skoky v melodii. Ve vybrané ukázce zazní v provedení zobcové flétny a bubínku.

- *12 středověkých tanců pro tenorovou zobcovou flétnu*⁴⁴

Tance ve středověku byly různého charakteru. Jejich rozmanitost lze sledovat při poslechu tenorové zobcové flétny. Rozdíly je možné zaznamenat již u prvních dvou tanců. Zatímco první tanec je pomalý a rozvážný, druhý je o poznání rychlejší a veselejší.

---

⁴⁰ MÍČOVÁ, Marie. *Zobcová flétna – hudební nástroj či zdravotní pomůcka pro děti předškolního věku* [online]. Brno, 2014 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/kc3is/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Vladimír Richter.

⁴¹ Iconography – Recorder Home Page. *Recorder Home Page – Compiled by Nicholas S Lander* [online]. [cit. 30.3.2022] Dostupné z: <https://www.recorderhomepage.net/instruments/a-memento-the-medieval-recorder/iconography/>.

⁴² Seznam doporučených poslechových ukázek s odkazy a QR kódem lze nalézt v Příloze A.

⁴³ https://www.youtube.com/watch?v=m_1po7ofA4k

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=eEeaQ2DGwek>

- Jacob Obrecht (1458–1505) – *Tandernaken*⁴⁵
Tandernaken je polyfonní renesanční skladba jednoho z nejvýraznějších autorů franko-vlámské školy Jacoba Obrechta. V této úpravě je interpretována na tři renesanční zobcové flétny – altovou, tenorovou a basovou.
- Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525–1594) – *Vestiva i colli*⁴⁶
Vestiva i colli byla původně vokální skladbou – pětihlasým motetem. V instrumentální úpravě zazní ve složení zobcová flétna, housle, viola da gamba a arciloutna.
- John Dowland (1563–1626) – *The Earle of Essex Galliard*⁴⁷
Galliarda je renesanční tanec zapsaný v 6/4, případně v 3/2 taktu. Skladba byla poprvé vydána roku 1605. V úpravě pro 10 renesančních fléten zazní v podání unikátního flétnového souboru The Royal Wind. Zajímavostí této úpravy je, že neobsahuje part v sopránové poloze a je provedena nástroji hlouběji položenými. Nejhlubším nástrojem je subkontrabasová flétna, která měří přibližně tři metry.⁴⁸

Hudební ukázky pro instrumentální činnosti:⁴⁹

Pro instrumentální činnosti v povinné hudební výchově, kdy je přítomen zkušenější flétnista či v nepovinné hudební výchově lze využít píseň *Byl vlahý máj* či lidové tance v úpravě Pavla Jurkoviče z publikace *Živá hudba minulosti ve škole*. Původní píseň *Byl vlahý máj* vznikla ve třináctém století na severu Francie. Jedná se o ukázkou tvorby trubérů. Po hudební ani textové stránce není skladba příliš náročná. Part zobcové flétny kopíruje part pěvecký, avšak kvůli rozsahu $h-c^2$ je nutné použití altové flétny. Jako doprovodný nástroj je zde zapsán bubínek a triangel. Případně lze doprovod obohatit drženým tónem c v basové poloze – např. na violoncello. Do instrumentálních činností lze zařadit *Dva lidové tance* pocházející

⁴⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=t1ewWKDuSfk>

⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=wPE2FFqZXqI>

⁴⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=WXkRgUvY6PM>

⁴⁸ Over RWM – The Royal Wind Music. *The Royal Wind Music* [online]. Copyright © 2010 [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <https://royalwindmusic.org/overrwm.php?p=6>

⁴⁹ Seznam navrhaných skladeb k instrumentálním činnostem v rámci hudebně historického kontextu lze nalézt v Příloze B.

z Čech z doby 14. století. Původně se hrály na flétnu s doprovodem bubínku. Vzájemně se od sebe odlišují především tempem. V případě, že je ve skupině více schopných hráčů, lze využít i vícehlasé pavany, sarabandy, courante či klobuckého tance.⁵⁰ Vhodný materiál nabízí taktéž druhý díl *Školy hry na sopránovou zobcovou flétnu* Ladislava Daniela.⁵¹ V rozsahu c^1-d^2 je zde v první kapitole jednodle zapsána melodie českého tance *Czaldy waldy* ze 14. století. Pro pokročilejší hráče lze využít přepis kánonu, jehož autorem je Giovanni Pierluigi da Palestrina.

3.3 Baroko

Největší rozmach zaznamenala zobcová flétna v období baroka. V této době se skládala ze tří částí – hlavice, korpusu, který se směrem dolů zužoval, a nožky. Flétna už neměla dvě malíčkové dírky, ale pouze jednu, jež byla součástí nožky nálevkovitého tvaru, kterou bylo možné natáčet. Hlavice byla formovaná, což napomáhalo především snadnějšímu přefukování tónu do oktávy.⁵² Zobcová flétna se stala jedním z nejpoužívanějších nástrojů této doby a užívala se v mnoha velikostech. Nejhlubším nástrojem byla flétna označovaná jako velký bas s nejnižším tónem F.⁵³ V nejvyšších polohách se pohybovala flétna malá a zcela malá, jejichž rozsah z období 17. století není zcela znám, avšak u malé flétny se udává nejnižší tón g^2 .⁵⁴ Lze tak předpokládat, že tyto malé a zcela malé flétny mohly hrát až ve čtvrté oktávě. Zobcová flétna byla součástí barokního orchestru. Vznikaly pro ni koncerty, sonáty, ale i skladby s doprovodem varhan.⁵⁵

Hudební ukázky pro poslechové činnosti:

- Antonio Vivaldi (1678–1741) – *Concerto for flautino in C major, RV 443*⁵⁶
Antonio Vivaldi byl italským skladatelem a houslistou. Nejvíce koncertů zkomponoval pro housle, ale skládal i pro jiné nástroje, včetně zobcové flétny.

---

⁵⁰JURKOVIČ, Pavel. *Živá hudba minulosti ve škole*. 2. Mladé Buky: MUZIKSERVIS, 1999. ISBN 80-86233-0703.

⁵¹DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu 2*. 1. Praha: Panton/Schott Music, 1994. ISBN 80-7039-151-0.

⁵²KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-x

⁵³Pro lepší hratelnost byly velké flétny opatřeny ve spodní části klapkami a do hlavice bylo zabudované „eso“.

⁵⁴HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

⁵⁵KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.

⁵⁶<https://www.youtube.com/watch?v=u2qkw21z5Rg>

Koncert C dur RV 443 byl původně zkomponován pro sopraninovou zobcovou flétnu, smyčce a cembalo (basso continuo). Sólový part je často interpretován na pikolu. V této ukázce můžeme mimo jiné zahlédnout a zaslechnout barokní kytaru.

- Antonio Vivaldi (1678–1741) – *Il Cardelino*,⁵⁷ *Koncert D dur, op. 10, č. 3, RV 428*

Koncert D dur pro příčnou flétnu, smyčce a basso continuo lze provést na sopraninovou zobcovou flétnu. Skladba díky své zvukové nápodobě získala název „*Stehlík*“. Původně byla určena pro flétnu příčnou.

- Johann Sebastian Bach (1685–1750) – *Andante and Allegro from Sonata in e minor*⁵⁸

Sonáty byly v baroku velmi oblíbeným druhem instrumentální skladby. Kromě německého skladatele a varhaníka Johanna Sebastiana Bacha je komponoval např. Georg Philipp Telemann či Georg Friedrich Händel. V ukázce zazní druhá věta (Andante – krokem, volně) a třetí věta (Allegro – rychle) Sonáty e moll pro zobcovou altovou flétnu v doprovodu barokního violoncella a cembala.

- Johann Sebastian Bach (1685–1750) – *Brandenburg Concerto No. 4*⁵⁹

Johann Sebastian Bach zkomponoval cyklus šesti koncertů, který byl později pojmenován jako *Braniborské koncerty*. Jedná se o concerta grossa a každé z nich je určeno pro jiné sólové nástroje. Pro dvě zobcové flétny a sólové housle je určen Braniborský koncert č. 4 G dur.

Hudební ukázky pro instrumentální činnosti:

Instrumentální skladby pro flétnu z období baroka bývají většinou náročné, a tak je příhodné vybrat jejich zjednodušené úpravy. Ladislav Daniel v 2. dílu *Školy hry na sopránovou zobcovou flétnu* dvojhlasně upravil *Pochod* od Georga Friedricha Händela. První hlas je technicky náročnější, a tak je vhodné, aby jej hráli zkušenější hráči či vyučující. Druhý hlas je méně hybný a celkově méně náročný a vhodnější pro méně zkušené žáky. Z období baroka pochází taktéž velké

---

⁵⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=ffhMSnO3gU0>

⁵⁸ https://www.youtube.com/watch?v=EDrpMA6_rw4

⁵⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=MAFJXPWjKJ0>

množství koled. Ve stejné publikaci lze nalézt zápis melodie Adama Michny z Otradovic *Chtíc, aby spal*.⁶⁰ Dalším dobrým notovým materiálem disponujícím barokními koledami je publikace *Vánoční koledy pro nejmenší*, která obsahuje 28 skladeb v úpravě pro 2 zobcové flétny – např. *Čas radosti veselosti* či *Zavítej k nám dítě malé*.⁶¹

Baroko je taktéž obdobím, kdy došlo k rozvoji flétny příčné, která se na počátku tohoto období rovněž skládala ze tří částí, ale mimoto prošla dalšími proměnami. Došlo k dalšímu rozložení středního dílu a k opatření nástroje klapkou.⁶² V 17. století nástroj ještě nezněl akusticky ideálně, a tak zobcová i příčná flétna působily vedle sebe. To se změnilo až s objevem Theobalda Böhma, který roku 1831 zkonstruoval nový flétnový systém, kde jsou otvory pro prsty na příčné flétně umístěny přesně tak daleko, aby mohl nástroj akusticky ideálně vyniknout.⁶³ Při větší vzdálenosti otvorů, než je rozsah ruky, byly otvory opatřeny soustavou klapek. V období klasicismu a romantismu tak došlo ve využívání zobcové flétny k ústupu, jelikož se v těchto epochách začala více prosazovat flétna příčná, která vyhovovala akustickým požadavkům a měla větší rozsah.⁶⁴ Od této doby se ve většině jazycích přenesl název flétna na flétnu příčnou.⁶⁵

3.4 Klasicismus a romantismus

Ačkoliv byla v období klasicismu a romantismu zobcová flétna na ústupu, hrají se dnes úpravy klasicistních a romantických skladeb i na zobcovou flétnu.

---

⁶⁰ DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu* 2. 1. vydání. Praha: Panton/Schott Music, 1991. ISBN 80-7039-151-0

⁶¹ KLEMENT, Miloslav. *Vánoční koledy pro nejmenší: v úpravě pro dvě zobcové flétny*. 1. vydání. Cheb: G+W, 2019. ISMN 9790706512938

⁶² KOPSOVÁ, Andrea. *Barokní příčná flétna a historický vývoj názorů na interpretaci flétnové literatury* [online]. České Budějovice, 2019 [cit. 2022-07-05].

Dostupné z: <https://theses.cz/id/9wvdaj/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Martin Horyna, Ph.D.

⁶³ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

⁶⁴ Geschichte der Blockflöte – Schott Music. *Noten und Aufführungsmaterial online bestellen | Schott Music* [online]. Copyright © Schott Music GmbH [cit. 18.05.2022].

Dostupné z: <https://de.schott-music.com/blockfloete-lernen/instrument/geschichte>.

⁶⁵ V češtině toto přenesení významu není tak výrazné a pro přesné identifikování nástroje je vhodnější použít přídatné jméno. Pod pojmy jako die Flöte (němčina) či flauto (italsky) si mluvčí představí spíše flétnu příčnou, avšak pro jednoznačnost sdělení se pojem, podobně, jako v češtině, upřesňuje – die Querflöte, flauto traverso. K výraznému jazykovému posunu došlo v angličtině, kdy se pro zobcovou flétnu používá zcela jiný výraz, a to: recorder.

Hudební ukázky pro instrumentální činnosti:

Pro instrumentální činnosti lze vybrat například *Ódu na radost* Ludwiga van Beethovena. Noty včetně hudebních podehrávek lze najít v různých tóninách na platformě YouTube. Ukázky romantické tvorby nalezneme ve *Vyšším populáru pro zobcovou flétnu*.⁶⁶ Pro začlenění do hodin HV na druhém stupni je díky své nízké náročnosti vhodný *Ländler* Franze Schuberta. V případě, že je ve třídě větší počet hudebníků hrajících na další hudební nástroje, lze využít úpravy árie W. A. Mozarta *Ein Mädchen oder Weibchen (Kouzelná flétna)* či druhé věty *VII. symfonie* Ludwiga van Beethovena v aranžmá Jiřího Holubce.⁶⁷

- Ludwig van Beethoven – *Óda na radost* (podklad + noty)⁶⁸

3.5 20. a 21. století

Znovu se zobcová flétna výrazněji uplatňuje od 20. století. O její rozvoj se výrazně zasloužil Arnold Dolmetsch,⁶⁹ který začal vyrábět zobcové flétny podle barokní předlohy. V Německu se podobným způsobem proslavil Peter Harlan. Ten chtěl navíc zvuk flétny vylepšit a hru zjednodušit, a tak vymyslel nový německý prstoklad. Ten se od původního barokního prstokladu liší způsobem hry tónu f, pro nějž se v pravé ruce používá pouze prsteníčku. Vyšší tón měl vždy vzniknout díky odkrytí dalšího otvoru. Harlan tento svůj počín později označoval za chybu, jelikož takováto flétna nedokáže hrát ve všech oktávách intonačně čistě. Vzhledově si jsou flétny s německým i barokním prstokladem podobné, avšak u první varianty je otvor pro ukazováček pravé ruky větší než pro prostředníček. U barokního, dnes převážně používaného prstokladu, je tomu obráceně.⁷⁰

---

⁶⁶ HOŠEK, Milan. *Vyšší populár pro zobcovou flétnu*. Mistrovice: Music distribuce, 1996.

⁶⁷ HERDEN, Jaroslav. *My pozor dáme a nejen posloucháme: posloucháme hudbu se žáky 2. stupně ZŠ a nižších ročníků osmiletých gymnázií*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1997. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 8071830879.

⁶⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=rJAAg0U5BxE>

⁶⁹ Muzikolog žijící v Anglii (1858–1940)

⁷⁰ TARASOV, Nik. Peter Harlan im Spiegel der Geschichte: Přepis rozhovoru Fritze Jödea. *Windkanal: Das Forum für die Blockflöte* [online]. Fulda: Mollenhauer Verlag, 2022 [cit. 12.04.2022].

Dostupné z: <https://www.windkanal.de/en/articles-in-english/47>

Obrázek 11 Zobcová flétna s barokním prstokladem ⁷¹

Obrázek 12 Zobcová flétna s německým prstokladem ⁷²

Ve 20. letech 20. století se zobcové flétny vyráběly ve velkém množství ve firmách, avšak ke skutečně velkému rozmachu došlo po konci druhé světové války, kdy se začaly používat ve vzdělávání.

V avantgardní hudbě se objevovaly nové způsoby a techniky v hraní na flétnu. Mezi tyto prvky patří například glissando, flažolety, flutter, mluvení/zpívání při hře, přikrývání šterbiny, přefukování, používání alternativních prstokladů, stylizované vibrato, hraní pouze na hlavici nástroje nebo ťukání prstýnkem do korpusu.

Hudební ukázky pro poslechové činnosti:

- Hans Martin Linde (*1930) – *Music for a Bird*⁷³

Nové techniky hry na altovou zobcovou flétnu využil ve své skladbě *Music for a Bird* flétnista, dirigent a skladatel německého původu Hans Martin Linde. Tato skladba má sedm drobných částí, jež imitují zpěv ptáků. Je zde využito mnoha moderních technik hry na zobcovou flétnu: alternativní prstoklady, glissando, flutter, vibrato, zakrývání otvoru v hlavici, zpívání při hře či výrazná artikulace.

⁷¹ *Blockflöten-Griffweise: Deutsche Griffweise – Barocke Griffweise?* [online]. Fulda: Mollenhauer, 1995–2022 [cit. 02.06.2022].

Dostupné z: <https://www.mollenhauer.com/katalog/blockfloeten/blockfloeten-griffweise>

⁷² *Blockflöten-Griffweise: Deutsche Griffweise – Barocke Griffweise?* [online]. Fulda: Mollenhauer, 1995–2022 [cit. 02.06.2022].

Dostupné z: <https://www.mollenhauer.com/katalog/blockfloeten/blockfloeten-griffweise>

⁷³ <https://youtu.be/ayZj9AYAsYw>.

Hudební ukázky pro instrumentální činnosti:

Pro instrumentální činnosti je vhodné využít hru na hlavice. Notový materiál zpracoval Dorwarth Agnes Kopfnüsse ve své publikaci *Moderne Spieltechniken von Anfang an auf Blockflötenköpfen*. Zde nalezneme 11 drobných skladbiček jednodušší obtížnosti pro 1–3 zobcové flétny.⁷⁴ Výhodou těchto skladeb je, že není třeba předem ovládat hru na zobcovou flétnu. Před samotnou hrou je třeba dát důraz na vysvětlení notového zápisu, který se od běžného liší.

3.5.1 Současnost

Ve 20. a 21. století často dochází k upravování náročnějších skladeb. Vznikají úpravy rozličné obtížnosti z různých historických epoch. Nejedná se pouze o drobné skladby k edukačnímu účelu, nýbrž i o úpravy rozměrných kompozic určené pro celý flétnový orchestr. Kromě vážné hudby se objevují úpravy písní z filmů a pohádek, přepisy písní populárních, lidových, trampských apod.

Hudební ukázky pro poslechové činnosti:

- Johann Sebastian Bach – *Toccat a Fuga d moll* (úprava pro flétnový soubor)⁷⁵

Interpretací barokních skladeb a jejich úprav se zabývá Berlínský flétnový orchestr (Berliner Blockflöten Orchester), který se specializuje zejména na díla Johanna Sebastiana Bacha.⁷⁶ Od tohoto autora zazní v ukázce skladba *Toccat a fuga d moll* v provedení 34 zobcových fléten.

- Billie Eilish – *Bad guy* – úprava pro flétnový kvartet, bicí soupravu, basovou kytaru, elektrickou kytaru a kravský zvon⁷⁷

Úpravám podléhají taktéž moderní skladby a písně. Jednou z nich je píseň *Bad guy* jedné z nejposlouchanějších zpěvaček současnosti Billie Eilish. Toto aranžmá je určeno pro sopránovou, altovou, tenorovou a velkou basovou zobcovou flétnu. Je zde možno slyšet i moderní prvky hry na flétnu – zejména flutter.

---

⁷⁴KOPFNÜSSE, Dorwarth Agnes. *Moderne Spieltechniken von Anfang an auf Blockflötenköpfen Kopfnüsse*. 1. Münster: Edition Tre Fontane, 2011.

⁷⁵https://www.youtube.com/watch?v=vaWcb3Co_8

⁷⁶BBO – Berliner Blockflöten Orchester | Über uns – BBO – Berliner Blockflötenorchester. [online]. Dostupné z: <https://www.berliner-blockfloeten-orchester.de/bbo-ueber-uns.html>

⁷⁷https://youtu.be/-saLi_EQx8I.

- James Horner – *My heart will go on*⁷⁸

Na zobcovou flétnu je v ukázce interpretována melodie z filmu *Titanic* s doprovodem keyboardu. Původně bylo hlavní téma této skladby určeno vertikální irské flétně (Tin whistle).

V současné době se na trhu objevují moderní zobcové flétny, které se od klasických variant odlišují svým spodním dílem. Ten u nich vypadá totiž spíše jako nožka u flétny příčné. Malíčkem pravé ruky tak hráč nezakrývá otvor, nýbrž stiská klapku či váleček. Díky tomu se snadněji docílí tónu *cis*, kterého se dosahuje při hře na klasickou zobcovou flétnu těžko a rozsah flétny se rozšíří o půl tón, tedy do tónu *h* u nástrojů laděných *in C*, respektive do *e* u fléten laděných *in F*. Podobně jako u *h* nožky u flétny příčné je však velmi jednoduché přejet prstem příliš daleko a zahrát tak špatný tón.⁷⁹

Obrázek 13 Moderní zobcová flétna⁸⁰

Novinkou je tzv. re.corder, tedy elektronická flétna, na kterou lze nastavit několik rejstříků a různě měnit zvuk nástroje. Také je možné ji připojit k telefonu,

⁷⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=7T0mLoYOkys>

⁷⁹ JEFFERY, Sarah, Review: Mollenhauer Modern Recorders | Team Recorder – YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 25.06.2022].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XNuPX3MMmhM>

⁸⁰ Thomann: *Mollenhauer 5914 H Modern Soprano Recorder* [online]. Fulda: Thomann, 1996–2022 [cit. 2022-06-02].

Dostupné z: https://www.thomann.de/cz/mollenhauer_5914_h_moderne_sopran.htm?gclid=Cj0KCQjwnNyUBhCZARIsAI9AYIGk_NrbqO8qNtRWBaM_NIFWPECQVBMX-JpkdfQTH253IX_qv4nofWgaAsLnEALw_wcB.

tabletu a používat v propojení s výukovou aplikací.⁸¹ Zároveň ji lze používat jako běžný akustický nástroj. Podobnými, avšak čistě elektronickými nástroji jsou eCorder či různé dechové syntezátory. Ukázky hry na tyto novodobé nástroje lze volně najít na platformě YouTube.⁸²

Kromě nástrojů moderních se v průběhu vývoje zobcové flétny od hlavní linky oddělilo několik dalších nástrojů. Ve středověku se jednalo o flûte des villeurs – flétnu taneční, která se ovládala jednou rukou, zatímco druhou se hrálo na bubínek. Dohromady měla pouze tři dírky, a tak nebylo možné zahrát základní tón. V šestnáctém století vznikl flageolet, který měl šest otvorů a dvě klapky na tóny *es* a *gis*. Jednalo se o nástroj přímý, avšak je považován za předchůdce pikoly. Opomenout nelze ani nástroje polyfonní, a to zejména dvojfletnu, která se hojně vyráběla ještě v 18. století.⁸³

---

⁸¹ Home – Re.Corder – More than a recorder. [online]. Copyright © 2021 [cit. 14.06.2022]. Dostupné z: <https://www.recorderinstruments.com/en/>

⁸² Ukázky hry na re.corder a eCorder: <https://youtu.be/mRz0GYcpmL8?t=139>;
<https://youtu.be/K6AYBV5yuQA?t=150>

⁸³ HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.

Závěr

Na základě odborné literatury, učebnic, internetových zdrojů a dotazníkového šetření jsem zmapovala základní poznatky i zajímavosti o zobcové flétně, její zastoupení v učebnicích hudební výchovy pro druhý stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií a její reálné využití ve výuce. Doporučila jsem hudební ukázky k poslechovým i instrumentálním činnostem.

Za nejzajímavější část práce považuji vyhodnocení dotazníkového šetření. Ačkoliv byla návratnost dotazníku nízká, podařilo se získat data z různých míst České republiky. Vyplývalo z nich, že zobcovou flétnu v hodinách hudební výchovy aspoň okrajově využívá přibližně třetina dotázaných. Názory na použití zobcové flény v hudební výchově na druhém stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií se však mezi jednotlivými učiteli velmi liší. Většina učitelů hru na zobcovou flétnu, které by se věnovali všichni žáci, do hodin hudební výchovy z různých důvodů nezařazuje. Praktické využití fléten v hudební výchově souvisí s hudební vyspělostí žáků, schopností pedagogů, ale i dalšími okolnostmi jako je počet žáků ve třídě nebo hodinová dotace hudební výchovy. Přála bych si, aby měli budoucí učitelé hudební výchovy možnost se v rámci svého studia na vysoké škole vzdělávat ve hře na zobcovou flétnu a mohli pak její výuku poskytovat svým žákům. Na základě odpovědí z dotazníku, hospitační činnosti na ZŠ Vysoké nad Jizerou i vlastních zkušeností ze studia na gymnáziu se domnívám, že je začlenění zobcové flény do výuky hudební výchovy možné a efektivní.

S použitím zobcové flény počítá většina českých učebnic hudební výchovy pro 2. stupeň základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií, avšak až na výjimky navazují na předchozí znalost hry na tento nástroj. Počty cvičení se zastoupením zobcové flény jsou však velmi nízké. Obdobně je tomu i s teoretickými informacemi o tomto nástroji.

V teoretické části práce v kapitole *Vznik a vývoj zobcové flény* jsem proto navrhla skladby k instrumentálním činnostem tak, aby se daly využít v souvislosti s dějinami hudby a vzdělávání mohlo být komplexnější. Návrhy pro praktické činnosti nejsou příliš náročné, avšak většina z nich vyžaduje aspoň základní znalost hry na zobcovou flétnu. Pokud si žáci doposud neosvojili základy hry na nástroj, je vhodnější nechat ukázkou zahrát jen zdatnější hráče, případně učitele. Výjimku tvoří hra na hlavice, kterou lze uplatnit i u žáků, kteří na flétnu nikdy nehráli.

Teoretická část práce není pouze shrnutí poznatků z odborné literatury, ale je obohacena o návrhy k poslechovým činnostem. Každá ukázka je doplněna o drobný komentář, který skladbu stručně charakterizuje. V elektronické podobě práce je možné si ukázky přehrát hned po kliknutí na odkaz v poznámce či v příloze. V tištěné verzi jsem pro účel okamžitého přehrání vytvořila QR kód, který stačí naskenovat telefonem, či jiným zařízením opatřeným čtečkou těchto kódů.⁸⁴

Práce nabízí ucelenou, avšak nepřiliš vyčerpávající, charakteristiku nástroje, a tak se dá její text využít při teoretickém výkladu o zobcové flétně i při výuce hudebních dějin. V textu se okrajově zabývám i moderními trendy souvisejícími se zobcovou flétnou, které, doufám, žáky zaujmou.

---

⁸⁴ viz Příloha A

Zdroje informací

Literatura

1. BRABEC, Jindřich. *Hudební výchova pro 7. ročník*. Úvaly: Jinan, 1996.
2. BRABEC, Jindřich a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. Úvaly: Jinan, 1994.
2. BRABEC, Jindřich. *Hudební výchova: pro 9. ročník základní školy*. vydání. Úvaly: Jinan, 1997.
3. DANIEL, Ladislav. *Škola hry na sopránovou zobcovou flétnu 2*. 1. vydání. Praha: Panton/Schott Music, 1994. ISBN 80-7039-151-0.
4. HERDEN, Jaroslav. *My pozor dáme a nejen posloucháme: posloucháme hudbu se žáky 2. stupně ZŠ a nižších ročníků osmiletých gymnázií*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1997. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 8071830879.
5. HOŠEK, Milan. *Vyšší populár pro zobcovou flétnu*. Mistrovice: Music distribuce, 1996.
6. HUTTER, Josef. *Hudební nástroje*. 1. vydání. Praha: František Novák, 1945, 174 s. Naše poklady, svazek druhý.
7. CHARALAMBIDIS, Alexandr a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova: pro 6. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2013. ISBN 80-7235-296-2.
8. CHARALAMBIDIS, Alexandr a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova: pro 7. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2005. ISBN 80-7235-297-0.
9. CHARALAMBIDIS, Alexandr a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova: pro 8. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2005. ISBN 80-7235-298-9.
10. CHARALAMBIDIS, Alexandr a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova: pro 9. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha 2: SPN, 2011. ISBN 80-7235-310-1.
11. JURKOVIČ, Pavel. *Hudební nástroje ve škole*. Praha: Muzikservis. 2000. ISBN 98-580607-12.

12. JURKOVIČ, Pavel. *Živá hudba minulosti ve škole*. 2. vydání. Mladé Buky: Muzikservis, 1999. ISBN 80-86233-0703.
13. KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-250-3.
14. KOPFNÜSSE, Dorwarth Agnes. *Moderne Spieltechniken von Anfang an auf Blockflötenköpfen Kopfnüsse*. 1. vydání. Münster: Edition Tre Fontane, 2011.
15. KLEMENT, Miloslav. *Vánoční koledy pro nejmenší: v úpravě pro dvě zobcové flétny*. 1. vydání. Cheb: G+W, 2019. ISMN 9790706512938.
16. KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-x.
17. MIHULE, Jaroslav. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy: [učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola]*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 8071683906.
18. MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 2. vydání. Praha: SPN, 1993. ISBN 80-04-26493-X.
19. MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1994. ISBN 80-7168-172-5
20. MIHULE, Jaroslav a kol. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy a pro víceletá gymnázia*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-500-3.
21. KOLÁŘ Jiří a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 1. vydání, Úvaly: Jinan, 1995.
22. KOLÁŘ Jiří a Ivana ŠTÍBROVÁ. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. 1. vydání, Úvaly: Jinan, 1997.
23. STŘELÁK, Miroslav. *Sólo pro všechny I.: Lidové písně*. 1. vydání Praha: McPrint Praha, 1995. ISBN 80-902003-0-3.
24. ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 9788072389018.

Internetové zdroje:

1. BBO – Berliner Blockflöten Orchester | Über uns – BBO – Berliner Blockflötenorchester. [online].

Dostupné z: <https://www.berliner-blockfloeten-orchester.de/bbo-ueberuns.html>

2. Blockflöten-Griffweise: *Deutsche Griffweise – Barocke Griffweise* [online]. Fulda: Mollenhauer, 1995–2022

Dostupné z: <https://www.mollenhauer.com/katalog/blockfloeten/blockfloeten-griffweise>

3. Die Blockflöte – Wissenswertes zum Instrument | Reisser Musik. *Reisser Musik* [online].

Dostupné z: <https://www.reisser-musik.de/blog/ratgeber/die-blockfloete-wissenswertes-zum-instrument/>.

4. Dolmetsch Online – Gold Series Recorders. *Dolmetsch Online* [online]. Copyright © Dolmetsch Organisation 2000.

Dostupné z: <https://www.dolmetsch.com/goldseriesrecorders.htm>

5. Geschichte der Blockflöte – Schott Music. *Noten und Aufführungsmaterial online bestellen | Schott Music* [online]. Copyright © Schott Music GmbH [cit. 18.05.2022].

Dostupné z: <https://de.schottmusic.com/blockfloetelernen/instrument/geschichte>.

6. Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání – Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové* [online].

Dostupné z: <https://www.uhk.cz/cs/pedagogicka-fakulta/prijimaci-zkousky/studijni-programy/hudebni-kultura-se-zamerenim-na-vzdelavani-2>.

7. Iconography – Recorder Home Page. *Recorder Home Page – Compiled by Nicholas S Lander* [online].

Dostupné z: <https://www.recorderhomepage.net/instruments/a-memento-the-medieval-recorder/iconography/>.

8. JEFFERY, Sarah, Review: Mollenhauer Modern Recorders | Team Recorder – YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2022 Google LLC.

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XNuPX3MMmhM>.

9. KVAPIL, Jan. Zobcová flétna v tuzemském hudebním školství: Odborný článek. *Metodický portál RVP.cz*. 2010.

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/U/8563/zobcova-fletna-v-tuzemske-m-hudebnim-skolstvi.html>.

10. KOPSOVÁ, Andrea. *Barokní příčná flétna a historický vývoj názorů na interpretaci flétnové literatury* [online]. České Budějovice, 2019 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9wvdaj/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Martin Horyna, Ph.D.

11. MÍČOVÁ, Marie. *Zobcová flétna – hudební nástroj či zdravotní pomůcka pro děti předškolního věku* [online]. Brno, 2014.

Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/kc3is/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Vladimír Richter.

12. Pedagogika, učitelství a sociální péče – edu.cz. *edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2020

Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-1-a-m/75-pedagogika-ucitelstvi-a-socialni-pece/>

13. Playing with One Hand/Adaptive Recorders – American Recorder Society. *American Recorder Society* [online]. 2022.

Dostupné z: https://americanrecorder.org/playing_with_one_hand_adaptive.php

14. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s vyznačenými změnami* [online]. Praha: MŠMT, 2021

Dostupné z: <https://revize.edu.cz/files/rvp-zv-2021-s-vyznaceny-mi-zmenami.pdf>.

15. Studijní programy a obory – Technická univerzita v Liberci. *Technická univerzita v Liberci – vše o TUL* [online]. Technická univerzita.

Dostupné z: https://www.tul.cz/uchazeci/studijniprogramy/program/1289_ucitelstvi-pro-materske-skoly/.

16. TARASOV, Nik. Peter Harlan im Spiegel der Geschichte: Přepis rozhovoru Fritze Jödea. *Windkanal: Das Forum für die Blockflöte* [online]. Fulda: Mollenhauer Verlag, 2022.

Dostupné z: <https://www.windkanal.de/en/articles-in-english/47>

17. Teorie a provozovací praxe staré hudby | Ústav hudební vědy | Filozofická fakulta MU. *Ústav hudební vědy | Filozofická fakulta MU* [online].

Dostupné z: <https://music.phil.muni.cz/studijni-obory/teorie-a-provozovaci-praxe-stare-hudby>

18. The Recorder: It's an Instrument, Not a Toy. *Yamaha Music* - [online]. 2021
Yamaha Corporation of America and Yamaha Corporation. All rights reserved.

Dostupné z: <https://hub.yamaha.com/winds/w-history/the-recorder-its-an-instrument-not-a-toy/>

19. VÁVROVÁ, Jana. *Rozdílné přístupy k zobcové flétně v základním uměleckém školství a osobnost Jiřího Hylmara* [online]. Brno, 2017

Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/qd18u/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Robert HUGO

Příloha A

Seznam skladeb doporučených k poslechu

Středověk:

- *Saltarello*: https://www.youtube.com/watch?v=m_1po7ofA4k
- *12 středověkých tanců pro tenorovou zobcovou flétnu*:
<https://www.youtube.com/watch?v=eEeaQ2DGwek>

Renesance:

- Jacob Obrecht (1450-1505) – *Tandernaken*:
<https://www.youtube.com/watch?v=t1ewWKDuSfk>
- G. P. d. Palestrina (1525-1594) – *Vestiva i colli*:
<https://www.youtube.com/watch?v=wPE2FFqZXqI>
- John Dowland (1563-1626) – *The Earle of Essex Galliard*:
<https://www.youtube.com/watch?v=WXkRgUvY6PM>

Baroko:

- Antonio Vivaldi (1678-1741) – *Concerto for flautino in C major, RV 443*:
<https://www.youtube.com/watch?v=u2qkw21z5Rg>
- Antonio Vivaldi (1678-1741) – *Il Cardelino*:
<https://www.youtube.com/watch?v=ffhMSnO3gU0>
- Johann Sebastian Bach (1685-1750) – *Andante and Allegro from sonata in e minor*: https://www.youtube.com/watch?v=EDrpMA6_rw4
- Johann Sebastian Bach (1685-1750) – *Brandenburg Concerto No. 4*:
<https://www.youtube.com/watch?v=MAFJXPWjKJ0>

20. století a současnost:

- Hans Martin Linde – *Music for a Bird*:
<https://youtu.be/ayZj9AYAsYw>
- Johann Sebastian Bach – *Toccata a fuga d moll* (úprava pro flétnový soubor): https://www.youtube.com/watch?v=_vaWcb3Co_8
- Billie Eilish – *Bad guy* – úprava pro flétnový kvartet, bicí soupravu, basovou kytaru, elektrickou kytaru a kravský zvon: https://youtu.be/-saLi_EQx8I
- James Horner – *My heart will go on*:
<https://www.youtube.com/watch?v=7T0mLoYOkys>

QR kód se seznamem poslechových skladeb:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLkSG8x6poYQ6P7S9fXoZKYe2WBlfdbTek>

Příloha B

Seznam skladeb doporučených k instrumentálním činnostem

Středověk, renesance:

- Pavel Jurkovič – Živá hudba minulosti ve škole:
Byl vlahý máj (str. 20)
Dva lidové tance (str. 23)
Pavany, Klobucký tanec, Sarabanda, Courante (str. 42–46)
- Ladislav Daniel – Škola hry na zobcovou sopránovou flétnu II:
Czaldy waldy – Giovanni Pierlugi da Palestrina (str. 5)

Baroko:

- L. Daniel – Škola hry na zobcovou sopránovou flétnu II:
Pochod – G. F. Händel (str. 8)
Chťic, aby spal – A. Michna z Otradovic (str. 20)
- Miloslav Klement – Vánoční koledy pro nejmenší:
Čas radosti veselosti
Zavítej k nám dítě malé

Klasicismus a romantismus:

- Milan Hošek – Vyšší populár pro zobcovou flétnu:
Ländler (F. Schubert)
- Jaroslav Herden – My pozor dáme a nejen posloucháme: posloucháme hudbu se žáky 2. stupně ZŠ a nižších ročníků osmiletých gymnázií:
Ein Mädchen oder Weibchen – W. A. Mozart
Druhá věta VII. symfonie – L. van Beethoven
- Využití podehrávek z YouTube:
<https://www.youtube.com/watch?v=rJAAg0U5BxE>

20. století a současnost

- Dorwarth Agnes Kopfnüsse – *Moderne Spieltechniken von Anfang an auf Blockflötenköpfen*

Příloha C

Seznam skladeb k instrumentálním činnostem z vybraných hudebních materiálů a učebnic⁸⁵

Jaroslav Mihule: *Hudební výchova*

6. ročník

- *Běží, voda běží* – Petr Eben (spíše pro altovou flétnu či housle)
- *Co to máš, děvečko* – Petr Eben
- *Což se mně, má milá* – Petr Eben (spíše pro altovou flétnu či housle)
- *Půjdeme spolu do Betléma* – Ilja Hurník

7. ročník

- *Čtyři koně jdou* (altová flétna) – Petr Eben
- *Písň, dcery ducha mého* – Pavel Jurkovič, V. J. Pícek
- *Proč, kalino v struze stojíš* – Petr Eben
- *Proč kalina v strouze stojí* – Petr Eben (altová flétna)
- *Čtyři koně jdou* (altová flétna) – Petr Eben
- *Ó, řebíčku zahradnický* – Pavel Jurkovič
- *Spadla mi šablička* – Petr Eben
- *Pase ovčák ovce* – Pavel Jurkovič
- *Znám já jeden krásný zámek* – Pavel Jurkovič

9. ročník

- *Šedá křepeličko* – Petr Eben
- *Jízda na houpacím koni* (P. Jurkovič, Miroslav Florian)

Jiří Kolář a Ivana Štíbrová: *Hudební výchova*

5. ročník

- *Kačena Divoká*
- *Spi, Janíčku, spi*

---

⁸⁵ se zastoupením zobcové flétny

Alexander Chamberlidis a kolektiv autorů: *Hudební výchova*

6. ročník

- *Běží, voda běží*
- *Pase ovčák ovce*
- *Měsíček svítí*

Jakub Šedivý, Lucie Rohlíková – *Učebnice hudební výchovy pro 6. – 7. ročník ZŠ (příložený zpěvník)*

- *Andělé nám nad dědinou* – francouzská koleda
- *Divokej horskej tymián* – Pavel Lohonka
- *Nezacházej slunce* – jihočeská lidová (pro příčnou flétnu, ale rozsahově odpovídá i zobcové)
- *Není nutno* – Jaroslav Uhlíř, Zdeněk Svěrák
- *Povídej* – P. Novák, I. Plicka
- *Scarborough Fair* – anglická balada
- *Stará archa* – spirituál, Dušan Vančura
- *Povídej* – P. Novák, I. Plicka
- *Už ty pilky dořezaly* – slezská lidová
- *Vojanda* – Pavel Lohonka
- *Zavolejte strážce* – Jaroslav Uhlíř, Zdeněk Svěrák
- *Óda na radost* (přímo v učebnici, nikoliv ve zpěvníku)

Pavel Jurkovič: *Hudební nástroje ve škole:*

- Část Zlatá brána: *Zlatá brána, Na tom pražským mostě, Jak jsi krásné neviňátko, Vyskočilo sluníčko, Bude zima, bude mráz, Vrby se nám zelenají, Čtyři koně ve dvoře, Nic nedbám, Vlastovička litá, Haj husičky, Víte-li pak, jak sedláček, To je zlaté posvícení, Kalamajka, Travička zelená, Den přeslavný* (úpravy lidových písní)

Část Ráj domova: *Ráj domova* – rondo (Pavel Jurkovič, Jan Čarek)

Písnička o Sněhurce (Pavel Jurkovič, František Halas)

Turistická příhoda, Turek, Večer u rybníka (P. Jurkovič,
Jiří Žáček)

Měsíce (P. Jurkovič, Václav Čtvrtek)

Kořenářka (P. Jurkovič, Václav Fischer)

Jízda na houpacím koni (P. Jurkovič, Miroslav Florian)

Jaroslav Herden: *My pozor dáme, a nejen posloucháme* (seznam skladeb upravených pro školní kapelu či orchestr)

- Andrew Lloyd Webber – *Could we start again please?* (Herden)
- Antonín Dvořák – *Slovanský tanec č. 7* (upravil Holubec), *Sonatina pro housle a klavír, op. 100, 2. věta* (Herden)
- Bedřich Smetana – *Pochod Komediantů* (Holubec)
- Georg Friedrich Händel – *Lascia ch'io pianga* (arr. J. Holubec)
- Giuseppe Verdi – *Jaké je měnivé* (Holubec)
- *Charleston* (Vereb)
- Jimmy Page, Robert Plant – *Schodiště na nebesa* (Herden)
- Josef Říha: *Polka G Dur – Na rozloučenou*
- Ludwig van Beethoven – *VII. Symfonie, 2. věta* (Holubec)
- Sergej Prokofjev – *Julie Děvčátko* (Holubec)
- Wolfgang Amadeus Mozart – *Ein Mädchen oder Weibchen* (arr. J. Holubec)
- Lidové: *U kláštera pole, Byla cesta, Den přeslavný* (Herden)

Miroslav Střelák: *Sólo pro všechny I. – Lidové písně*

- *A hde ste šický*
- *Co to máš, děvečko*
- *Co to tam šupoce*
- *Čtyři koně jdou*
- *Hvězdičky, dobrou noc*
- *Já mám koně* (sopránová i altová zobcová flétna)
- *Jel sedlák orati* (pro dvě zobcové sopránové flétny)
- *Ještě ty koničky* (pro sopránovou i altovou zobcovou flétnu)

- *Kdyby byl Bavorov* (altová zobcová flétna)
- *Měla jsem milého hulána* (pro sopránovou i altovou zobcovou flétnu)
- *Mládenečku mladý* (sopránová i altová zobcová flétna)
- *Ještě ty koničky*
- *Kristus pán se narodil*
- *Kdyby byl Bavorov*
- *Měla babka čtyři jabka*
- *Měla jsem milého hulána*
- *Mládenečku mladý*
- *Náchodský zámeček*
- *Na našem dvoře*
- *Okolo Třeboně* (pro dvě zobcové sopránové flétny)
- *Okolo Třeboně*
- *Pásla ovečky*
- *Rožnovské hodiny* (zobcová i altová zobcová flétna)
- *Škubejte, kravičky...*
- *Pod naším okýnkem*
- *Rožnovské hodiny*
- *Stará bába jede*
- *Škubejte, kravičky*
- *Ten chlumecký zámek*
- *Žádnýj neví, co sou Domažlice*
- *Čížeku, čížeku*⁸⁶
- *Kristus Pan se narodil*
- *Měla babka čtyři jabka*
- *Náchodský zámeček*
- *Pod naším okýnkem*
- *Travička zelená*
- *Žádný neví, co sou Domažlice*

---

⁸⁶ Tyto skladby nemají primárně zapsaný part pro zobcovou flétnu, ale pro melodický nástroj, který lze nahradit zobcovou flétnou.